

“ Петро Столипін. Хід земельної
реформи В Україні .”

Виконала Кадігроб Аліна
учениця 10 класу

Мета

- - Створити орієнтоване на ринок міцне товарне селянське господарство;
- - Зміцнити соціальну опору самодержавства на селі, ліквідувавши общини і передавши селянським господарствам землі, якими вони користувалися, у приватну власність;
- - Сприяти поселенню у селян почуття власника і зняти їхнє незадоволення політикою влади;
- - Зберегти поміщицьке землеволодіння при частковому продажі ними своїх земель заможним селянським господарям.

Завдання

Зміцнити соціальну опору самодержавства на селі, ліквідувавши общини і передавши селянським господарствам землі, якими вони користувалися, у приватну власність

Петро Аркадійович Столипін

Петро Аркадійович Столипін – (14 квітня 1862р.Дрезден,Німеччина – 18 вересня 1911р.Київ) – російський державний діяч, прем'єр-міністр. Столипін проводив жорстоку політику на укріплення самодержавства, розпустив Думу, увів військово – польові суди, обмежував політичні свободи. Розпочав аграрну реформу, що не була доведена до кінця.

Земельна реформа Столипіна та її вплив на Україну.

Події революції 1905-1907 років показали невдоволення селян щодо вирішення земельного питання. Нагадаємо, що реформа 1861 р. не створила прошарок власників, так званого середнього класу на селі. Общинна земля не могла відчужуватися, не підлягала купівлі-продажу. А землю, власником якої селянин не був, він мав викупити у поміщика. Викуп був обов'язковим. Якщо селянин відмовлявся викупити землю, уряд примусово стягував платежі.

Причины аграрной реформы

нарастание противоречий между крестьянами и помещиками

рост аграрного перенаселения в европейской части России → малоземелье крестьян → обнищание крестьянства

община сдерживала развитие капитализма в сельском хозяйстве

сохранение выкупных платежей

До 1881 р. 85 % селян перейшло на викуп добровільно, 15 % - примусово. До сплати викупних платежів селяни зобов'язані були виконувати повинності на користь поміщика як власника землі. Права відмовитися від наділу селянин не мав. Це пояснювалося прагненням обмежити відхід селян, поставити перешкоди на шляху пролетаризації селянства. З цією ж метою влада не паспортизувала село, видача паспортів відбувалася лише за умови сплати всіх податків, хоч юридично селяни мали всі цивільні права. Таким чином, селянська реформа 1861 р. не створила прошарку дрібних власників, а зміцнила общинну структуру, передавши общині власність на землю. Общині належало 4/5 всієї землі, селянам - 1/5 частина. Вийти з общини і стати власником своєї землі селянин не мав можливості. Столипінська аграрна реформа 1906-1911рр. передбачала створення нової землевпорядної системи, заснованої на хуторах і відрубках за типом капіталістичного фермерського господарства. Головна причина необхідності здійснення чергової реформи в сільському господарстві зумовлювалася глибокими змінами, що давно підготували передумови для радикальних перетворень у сфері соціально-економічних відносин. По-перше, економіка Росії, особливо сільське господарство наприкінці 19 ст. на початку 20ст. опинилася в стані затяжної депресії, що поставило під загрозу існування самої держави.

По-друге, головні завдання, визначені царським урядом під час проведення аграрної реформи 1861р. Не було повною мірою реалізовано, що поглибило зубожіння значної частини населення, викликало могутній антипоміщицький, антимоноархічний рух. По-третє, економічне відставлення Росії від західноєвропейських країн призводило до дедалі більшої залежності держави від іноземного капіталу, що створювало небезпеку втрати цілісності та національної незалежності Російської імперії. По-четверте, революційні події 1905-1907рр. виявили відсутність у державі стабільної соціальної сили, здатної стати провідником урядової аграрної політики. Голова уряду Петро Століпін, з чиім іменем уособлювалася аграрна реформа, розумів, що основна маса селянства без ентузіазму зустрине запропоновані ним радикальні зміни (сам реформатор неодноразово і відверто заявляв, що його реформа – “Не для слабких і немічних, котрих у Росії більшість, а для заможних і сильних господарів.”). Стосовно поміщиків, то цей клас виявився помітно ослабленим і спиратися лише на нього було ризиковано. Ненадійним союзником поставала й промислова буржуазія. По-перше, вона була нечисленною, по-друге, інтереси її не завжди збігалися з інтересами поміщиків. Отже, потрібно було шукати нову соціальну силу, зацікавлену в радикальних перетвореннях. Така сила, що правда, нечисленна й організаційно слабка, вже існувала, нею були вільні селяни-власники, найзаможніша їх верства, що сформувалася після скасування кріпосного права і вела новий, капіталістичний спосіб господарювання.

УКРАЇНА в 1907 – 1914 рр.

Вершиною діяльності Столипіна стала аграрна реформа, яка розпочалася в 1906 р. і набула широкого розмаху, зокрема в Україні. 1 вересня 1911 р. під час перебування в Києві був смертельно поранений агентом охоранки, колишнім анархістом М. Богровим. Похований на території Києво-Печерської лаври. У 1905 р. в Україні налічувалося 496,4 тис. селянських господарств, які належали до категорії фермерських, себто були пов'язані з новими, буржуазними виробничими відносинами. Заслугою П. Столипіна було те, що він одним із перших розгледів у цій верстві стабільного і перспективного союзника уряду. Саме ця верства була найбільше зацікавленою у створенні економічних умов для вільного господарювання здатною захистити свою земельну власність, та й увесь інститут приватної власності. В економічному відношенні вона була стабільнішою і перспективнішою за інші верстви сільського населення. Тому стратегічний хід Столипіна - розширити приватновласницький лад держави за рахунок збільшення чисельності заможних селян-власників був не тільки всебічно обгрунтований, а й вчасним. Центральна ідея столипінської аграрної реформи полягала в тому, щоб:

- По-перше, насильно зруйнувати селянську земельну общину і на її руїнах створити нову, хутірсько-відрубну систему землеволодіння;
- По-друге, на основі утвердження приватної земельної власності сформувати клас земельних власників із найзаможнішої частини селянства.

Слід зауважити, що столипінська реформа відповідала традиційним українським формам землеволодіння.

Наслідок історичних причин община тут була надзвичайно слабкою, у селах панувало переважно індивідуальне землеволодіння, а частка середняцького й заможного селянства серед населення була однією з найвищих у європейській частині Росії. 1865 р. 96,5 % селянських господарств у Правобережній Україні, 82% на Полтавщині та 68 % в українських районах Чернігівщини були приватними і передавалися у спадок. Ці господарства по-своєму сприймали намагання уряду реформувати поземельні та виробничі відносини, їх насамперед цікавили можливості купівлі землі, одержання кредитів тощо. Проведення реформи уряд П. Столипіна розпочав зі створення необхідних технічних передумов регулювання поземельних відносин. 4 березня 1906 р. спеціальним указом було започатковано створення системи землевпорядних комісій, які стали провідниками нового земельного законодавства і землевлаштування. Водночас у столиці було створено Комітет у земельних справах, який виконував роль координаційного центру. На 1 січня 1907 р. в Україні було створено 42 повітові землевпорядні комісії. Цього ж року передбачалося додати до них ще 96 комісій. Водночас уряд П. Столипіна підготував низку правових заходів, які сприяли проведенню аграрної реформи. Складовою Столипінської аграрної реформи була також переселенська політика. Діставши землю у власність і продавши її, селяни масово переселялися до зії. В Україні, де панувало аграрне перенаселення, цей рух помітно посилювався після 1906 р, протягом 1906 – 1912 рр. з України виїхало майже 1 млн осіб. Щоправда, багато селян поверталось, не знайшовши відповідних умов для життя.

Отже, на початку 20 ст. селянське господарство України не тільки вистояло, а й перемогло у важкій конкуренції з поміщицьким господарством. Воно могло б ще більше його потіснити, якби столипінська аграрна реформа була радикальнішою і не проголошувала недоторканним дворянське землеволодіння. Несприятливим був і час, коли проводилася реформа: країна не могла винести подвійного тягара - фінансування глибоких соціально - економічних перетворень і відшкодування воєнних витрат. І все ж таки столипінська аграрна реформа, незважаючи на її непослідовність і незавершеність, була одним із найрішучіших кроків лібералізму в історії. Вона сприяла перетворенню середньовічної колективістської системи праці селян на індивідуальну, формуванню господарств фермерського типу. Уже в той історичний період ці господарства виявили свої великі потенційні можливості

Результаты аграрной реформы П.А.Столыпина

- Выход из общины 2 млн. крестьянских хозяйств
- К 1915 г. количество фермерских хозяйств не превышало 10% всех крестьянских хозяйств
- Увеличение в среднем на 10% посевных площадей
- Увеличение вдвое количества применяемых минеральных удобрений
- Ежегодные темпы роста промышленного производства были самыми высокими в мире (8,8%)
- В Сибирь переселилось 3 млн. 40 тыс. человек
- Переселенцы освоили 30 млн. десятин целины
- Увеличение на 35% хлебного экспорта
- В 3,5 раза возросли закупки крестьянами сельскохозяйственных машин
- Сельская кооперация обслуживала 94 млн. человек